

KURDERNA

- det glömda folket?

Janne Carlsson och Börje Egfors

KURDERNA
— det glömda folket?

HewalName

av Janne Carlsson och Börje Egfors

HewalName

Omslagsbild: Kurdisk familj i Turkiet,

© Janne Carlsson och Börje Egfors,

Förlag: sådd och skörd

BOX 490 62

400 64 Göteborg.

Varifrån fler ex. kan beställas

ISBN 91-7260-959-1

Bergströms Tryckeri AB Gislaved 1983

FÖRORD

Evangeliet om Jesus Kristus accepterar inga gränser eller hinder. Kristus har rätt till alla som Skapare och Återlösare. Arvet ska delas lika bland alla bröder och systrar. Ingen får undanhållas sin rättmätiga del.

Detta håller vi med om - i princip!

Men hur är det i verkligheten?

Missionsforskare inom Lausannerörelsen räknar med att det finns ca 1600 folkgrupper som inte nåtts av evangeliet eller där de flesta människor inte har fått en chans att höra om Jesus Kristus och ta ställning till honom. En av dessa grupper är det kurdiska folket. För oss svenskar torde kurdernas historia och öde vara i stort sett okänt. Men nu finns det många kurdiska flyktingar i vårt land. Nu har vi ingen ursäkt längre för att inte lära känna dem. Denna bok vill tjäna som en väckarklocka att låta oss informera om denna folkgrupp också de medåterlösta bröder och systrar. Vill vi möta dem? Vill vi lyssna på dem? Vill vi dela deras bördor? Och framförallt, vill vi dela Evangeliet om Jesus Kristus med dem?

Agne Nordlander

HewalName

INLEDNING

Det finns en tendens hos oss kristna att antingen leva i gårdagen och njuta av vad människor tidigare gjort i Herrens tjänst. Och sedan slå oss till ro med det. Eller också lever vi gärna i morgondagen i vad som kan göras då omständigheterna är mer gynnsamma.

Det är nu snart 2.000 år sedan Jesus uttalade missionsbefallningen i Matt. 28:18-20 "Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar..." Hur har det gått sen dess? Står vi närmare målet idag? Beräkningar visar att det lever fler ickekristna **utom** räckhåll för kyrkans normala arbete och evangelisation än någonsin förut. Av världens ca 4.310 miljoner människor beräknas 2.456 miljoner (ca 57%) leva så skilda från kristet arbete och evangelisation antingen geografiskt, språkligt, socialt, ekonomiskt eller kulturellt att de helt enkelt inte har en chans att någonsin inlemmas i Kristi församling.¹⁾ Dvs om inte nya prioriteringar görs för att nå dessa gömda folk. Det klassiska uppdraget återstår!

Hur kommer det sig att de flesta missionsorganisationer, tjugofem år och äldre, med några få undantag är mest sysselsatta med underhåll av systerkyrkor? Systerkyrkor vilka många gånger har ett mer dynamiskt andligt liv än den underhållande kyrkan. Varför går man inte vidare tillsammans med systerkyrkorna till nya områden och folkgrupper? Kyrkan liknar den tjänare som fått uppdraget av sin husbonde att måla ladan. När husbonden sen kommer tillbaka och frågar tjänaren hur det gått, berättar tjänaren hur han har klippt gräset, lagt staketet osv. Och då husbonden till sist frågar om han inte målat ladan, måste tjänaren skamsat böja huvudet och svara nej. Världen är full av orättvisor, som kräver vårt engagemang - men finns en orättvisa större än den, att alla inte får en chans att höra om den enda vägen till räddning.

Sverige räknas som ett av världens rikaste länder med en enormt hög levnadsstandard. I globalt perspektiv är det andliga överflödet i vårt land lika stort. Även om Sverige är ett utarmat land vad gäller andlig kvalité så finns här nära nog ett oöversiktligt utbud av kristna böcker, tidningar, tidskrifter, skivor, band och prylar som med några få undantag riktar sig till en och samma målgrupp - de kristna som redan har ett överflöd av kristna böcker, tidningar, skivor osv. Sverige är dessutom det land med kanske den största tätheten av anställda i kristen tjänst.

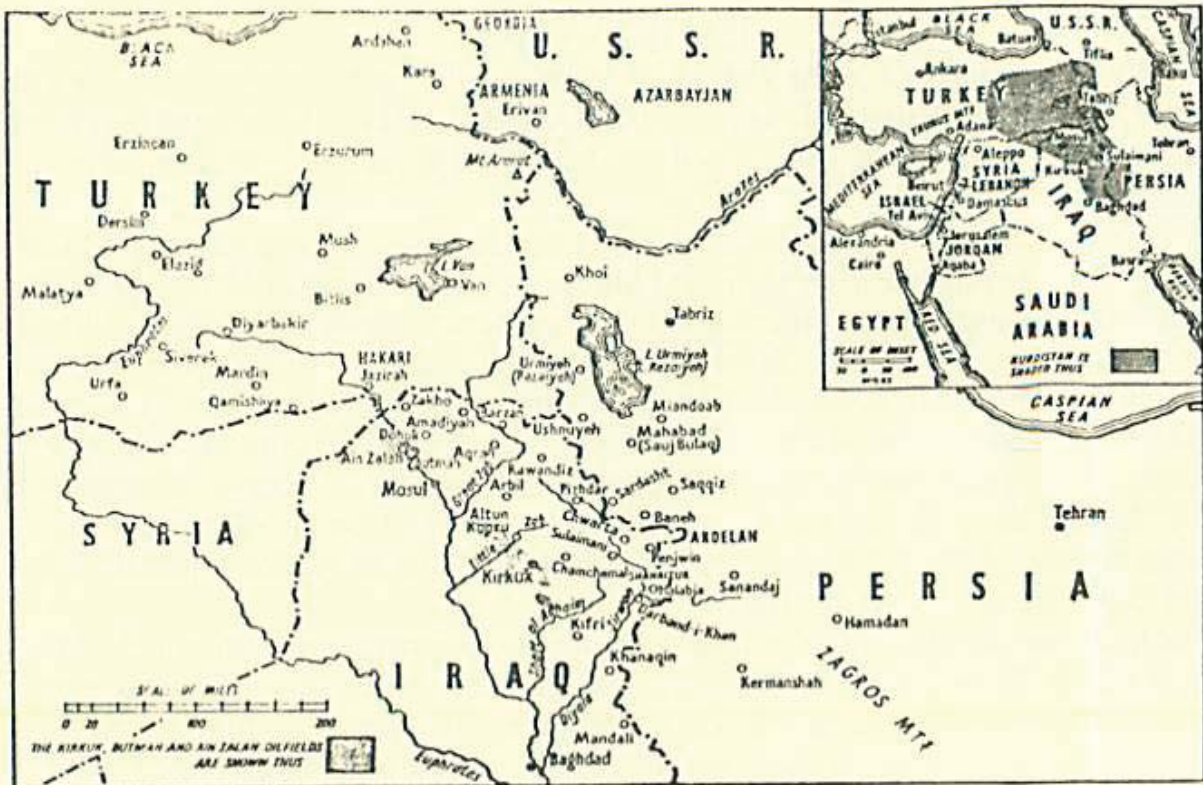
Vi tror inte att det är Guds vilja att det ska fortsätta så här utan att det är livsviktigt att gå i den riktning som ex Lausannesdeklarationen visar..."En reducering av utländska missionärer och penningbidrag i ett evangeliserat land kan ibland vara nödvändigt för att hjälpa nationella församlingar att växa ifråga om självtillit och för att frigöra resurser till förmån för icke evangeliserade områden" (..2).

Vi vill med denna skrift belysa kurderna, en glömd folkgrupp bland många. Vi gör inga anspråk på att vara fullständiga i de historiska och missionshistoriska presentationerna. Vårt syfte är att från kristen vinkel ge en introduktion till kurdernas situation och att inspirera fler att gå vidare med studiet av kurderna, att lära känna dem och bedja för dem så att också detta folk får en ärlig chans att höra evangeliet om Jesus.

1). Winter, R.: Penetrating the last frontiers (Pasadena 1979)

2). Lausannedeklarationen 1974, punkt 9. Evangelisationsuppdragets brådska

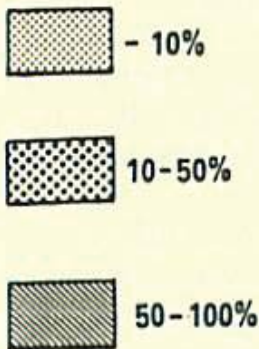

De viktigaste kurdiska orterna

KURDERNA I MELLERSTA ÖSTERN

Kurderna det glömda folket
procent av befolkningen.

© P. J. Johnstone

1. Dr Sa'id, Kurdistan 1863-1935.

Året var 1876. I den lilla staden Sanandadj, då som nu centrum i det iranska Kurdistan, steg klagoropen mot skyn. Ett begravningståg drog längs dammiga gator och utmed jordfärgade murar mot gravfältet alldeles utanför staden. I vanlig ordning sammanföll dödsdag och begravningsdag. Den obönhörliga värmen utförde sitt nedbrytande verk, och knappt hade den gamla mullans (muslimske prästens) kropp hunnit svepas, förrän släktingar och vänner samlats för att följa honom till den slutgiltiga anonymiteten. En ganska grund grav skulle grävas, och bara några decimeterhöga stenbumlingar skulle påminna den initierade om att här vilade Mulla Rasul.

En del skulle komma att sakna hans koranundervisning, och för en grupp kurdiska skolpojkar fanns inte längre någon, som kunde inviga dem i persiska och arabiska språkens mysterier. Och vem skulle nu besöka spetälskekolonin belägen på betryggande avstånd från övrig bebyggelse? Ja, Mulla Rasul, frid över hans minne, må Gud förlåta honom, hade i egenskap av sjunde generationen i en prästsläkt gjort heder åt sin familj. Att sex av familjens åtta barn dött vid späd ålder väckte ingen större bestörtning. Varje familj hade sitt mått av tragedier, och vem var förmäten nog att ifrågasätta Guds allsmåktiga handlande?

När kroppen i sin mumieliknande svepning försvunnit under den hårt åtpackade sandjorden, hade klagolåten för länge sedan tystnat. Förvandlade inte vårregnen varje år den livlösa jorden som täckte Kurdistans berg och kullar till en böljande, grön matta översållad av blodröd vallmo? Skulle inte Mulla Rasuls båda söner föra släktens namn och traditioner vidare? Muhammed, tjuogoett-åringen, som nu plötsligt stod som familjens överhuvud och försörjare. Sa'id, den brådmogne trettonåringen, som enhälligt utsågs att ta över undervisningen i Koranen liksom i persiska och arabiska, vilka han redan behärskade till full-

ändring. Skulle inte deras trerums lerhus också i fortsättningen bli ett centrum för kunskapen om den ende Guden och Muhammed, hans profet? Ingen av de rättrogna moskébesökarna i den lilla staden hyste något tvivel om det...

DE KRISTNAS BOK

Tre decennier före Mulla Rasuls jordafärd hade de första protestantiska missionärerna kommit för att arbeta bland assyrier i staden Urumia (numera Rezaieh). Församlingar grundades. Skolor och kyrkobyggnader uppfördes både i Urumia och omgivande byar. 1879 kom två bibelkolportörer och en evangelist utsända av de församlingarna till Sanandadj. Sa'id och Muhammed synade dem kritiskt i sömmarna och väntade sig få alla farhågor om kristnas levnadssätt besannade. Hasha Johanan, den assyriske evangelisten, kom att stanna kvar i Sanandadj efter att kolportörerna lämnat staden. För att lära sig persiska behövde han en lärare. Vem kunde vara lämpligare än Sa'id för den uppgiften? Som lärobok användes persiska Bibeln. Till sin förvåning fascinerades Sa'id alltmer av de kristnas heliga bok. Lika starkt talade också Kasha Johansans liv. För att bevisa att bibelöversättningarna inte stämde med varann, gjorde sig Sa'id mödan att studera syrianska. Han fann att den syrianska och den persiska översättningen överensstämde. Gamla testamentets förutsägelser om Messias fascinerade honom särskilt, eftersom han till sin förvåning såg, att de fått sin uppfyllelse i Jesus.

En tid fylld av stridiga tankar och känslor följde. Muhammed såg med allt större misstänksamhet, hur brodern ständigt läste de kristnas bok. På ett stadium lovade Sa'id Gud och sig själv att aldrig mer tala med kristna om religion och att aldrig mer betvivla sina fäders tro. På uråldrigt kurdiskt sätt befäste han eden genom att bränna ett djupt sår på varje ben, för att ärren skulle tjäna som en ständig påminnelse. Men allt förgäves. En natt ropade han i sin ensamhet ut en bön till Gud om att finna den rätta vägen. Med ens kände han frid och upplevde, att han måste återuppta sina jämförande studier av Koranen och Bibeln, och att han skulle börja träffa Kasha Johanan regelbundet igen.

Motsättningen bröderna emellan fördjupades alltmer. Så kom den oundvikliga dag, när evangelisten måste lämna Sanandadj för att dra vidare. Sa'id satt nedstämmd i hans rum och tänkte på den förestående skilsmässan. Plötsligt slog ett ord från Jesajas bok ned som en blixtnedslag i hans medvetande: "Stå upp, var ljus, ty ditt ljus kommer, och Herrens härlighet går upp över dig." Kasha Johanan tittade förvånad på honom, när han såg effekten ordet fått på hans sinnestämning. En vändpunkt hade kommit.

Efter en tids försök att vara kristen i hemlighet började Sa'id bekänna sin nya tro för en del nära vänner. Så småningom kände hela staden till hans avfall från den rätta läran. Muhammed vägrade att bo under samma tak som Sa'id och hotade honom till livet. På österländskt manér nådde man trots allt samförstånd genom att en äldre släkting trädde in som medlare. Trycket från omvärlden gjorde Sa'ids situation ohållbar i längden, och han tvingades lämna sin hemstad och skiljas från brodern. Han fann en fristad i Hamadan, en annan stad i västra Iran, där enligt legenden drottning Ester ligger begravd. Under några års tid tjänade han sitt leverbröd genom att arbeta som tolk. Han fick ytterligare undervisning i den kristna tron.

Ett par år senare kom Muhammed oväntat på besök. På hela hans attityd märktes, att han accepterat broderns omvändelse som slutgiltig, även om han fortfarande diskuterade i all vänlighet. Inte långt därefter var han tillbaka i Hamadan, efter att ha bränt alla broar i hemstaden. Fortfarande skulle det ta lång tid, innan han upplevde en livsförvandling, men efter en olycka fick han under konvalescenstiden många tillfällen att ostört studera Bibeln. Hans sista tvivel sopades bort. Från den stunden fram till sin död många år senare, hade han som målsättning att till varje pris göra Jesus Kristus känd för andra.

LÄKARE

Sa'id blev på olika sätt (bland annat genom upprepade sjukdomsperioder) övertygad om att det bästa sättet för honom att tjäna sitt folk skulle vara inom sjukvården, som vid den här tiden knappt existerade i Mellanöstern. Efter några år som assistent åt en utländsk läkare i Iran, tillbringade han två och ett halvt år i England för medicinska studier. Vid hemkomsten inrättade han genast en praktik i Hamadan. Trots inbördeskrig och en ytterst osäker tillvaro fortsatte Sa'id att behandla människor ur alla samhällsklasser, och kunde inte låta bli att samtidigt dela med sig av sin kristna tro.

Läkaryrket kom att föra honom på långa resor i hemlandet (oftast på hästryggen eftersom vägar i modern bemärkelse inte fanns att tillgå). I flera omgångar fördjupade han sina medicinska färdigheter genom arbete på sjukhus i utlandet. Han kom genom sin yrkesutövning att stå i kontakt med de högsta hovkretsarna och guvernörer såväl som med de fattigaste arbetare och tiggare. Han avböjde ett förmånligt erbjudande att bli hovläkare på heltid. Inte bara en liten grupp privilegierade skulle få dra nytta av hans tjänster.

Nästan tjugo år efter sin brådstörtade avfärd från hemstaden Sanandadj kom Sa'id tillbaka dit å tjänstens vägnar. Rykten om en mordkomplott mot honom visade sig vara falska, men han fick många tillfällen inte bara att behandla sjukdomar utan också att förklara sin nya tro för nyfikna stadsbor.

I FÄNGELSE

Att resa var under den här tiden förenat med stora strapatser och direkt livsfara. Alltmer kom Teheran att bli doktor Sa'ids fasta punkt i tillvaron. Under somrarna blev Hamadan hans arbetsplats. Året var 1935. Han hade just firat sin sjuttioåttaårsdag. Iran genomgick som många gånger förr en tid av politisk oro. Att vara kurd under sådana tider har aldrig varit en fördel. Reza shahs (dvs. den siste iranske shahens far) diktaturvälde krävde, att alla stammar underkastade sig centralregeringens överhöghet. Plötsligt nåddes Sa'id av en order om att en patient behövde behandling på polisstationen i Hamadan. Han eskorterades dit av två polismän och förstod, att han i själva verket var anhållen - men varför? Korsförhöret började omedelbart. Det visade sig, att ett brev från Sa'id till en nyligen bortgångna kurdledares dotter hade kommit på avvägar. Han hade i brevet velat trösta henne över förlusten av fadern genom att nämna, vilken förmån det varit för honom att få dö i hemmet omgiven av sina kära och inte i Reza Shahs fängelsehålor som en del andra stamledare. Det var ett allmänt känt faktum att stamledare dött i fängelse, men nu fick Sa'id frågan, hur han kunde

sitta inne med de kunskaperna, om han inte nära sympatiserade med "uppviglarna".

Utan vidare resonemang placerades han i en cell försedd med en smal träbrits och några föga inbjudande sängkläder. Där fick han stanna i två och en halv månad, medan man inväntade ytterligare instruktioner från Teheran. Många brev av medkänsla nådde honom, bland annat från flera inflytelserika män i Kurdistan - en del av dem religiösa ledare. Med tanke på brevcensuren fick man uttrycka sig i försiktiga ordalag, men att få sådana tecken på deltagande från män, som tidigare stått efter hans liv, gjorde fängelsetiden ljusare.

Han fördes som fånge till Teheran, där byråkratins kvarnar fortsatte att mala sakta. Efter en sammanlagd fängelsevistelse på nittionio dagar (litet i jämförelse med vad kurder i vår egen tid får utstå i iranska, irakiska och turkiska fångelser) frisläpptes han. Med godmodig självironi förklarade doktorn, att han på de senaste femtio åren aldrig haft en så skön viloperiod.

JAG SKÄMS INTE FÖR EVANGELIET

Sju somrar senare var Sa'id åter på sommarbesök i Hamadan. Han drabbades oväntat av en hjärtattack och gick bort samma dag. Den välbesökta begravningen gav en liten uppfattning om hur stor och skiftande hans vänkrets egentligen var. På gravstenen står följande ord att läsa: "Jag skäms inte för evangeliet. Det är en Guds kraft som räddar var och en som tror." (Rom. 1:16) Mycket i hans karaktär hade lämnat outplånliga intryck på omgivningen. Han hade hela livet kompromisslöst sökt sanningen och omsatt den i handling. Vad som mest väckt häpnad, var hans inställning till fiender.

Det berättas, att doktorn en dag sin vana trogen ledde ett bibelstudium i sitt hem, när en man oförmodat kom in i rummet och klagade över en smärtsam böld på halsen. Efter samlingen hämtade doktorn steriliserade instrument från sin mottagning. Medan han var borta började mannen tala till de närvarande: "Ni känner mej inte, men för flera år sedan försökte jag döda doktorn, men så här har han behandlat min familj och mej sedan dess." Det visade sig, att mannen en gång varit en ökänd bandit i Kurdistan och fått i uppdrag att mörda Sa'id i ett bakhåll. "Av en tillfällighet" hade man valt en annan väg, och försöket misslyckades. Under ett och ett halvt år satt Mahmud Khan, som mannen kallades, i husarrest i Teheran med sin familj på tjugofem personer. Under hela den tiden behandlades deras sjukdomar gratis av doktorn Sa'id.

Genom flera dikter på persiska, vilka tonsatts, fortsätter Sa'id att tala idag. Det intryck hans liv lämnar ända in i nutiden kan bäst sammanfattas med orden från en ung, revolutionär kurd i Sverige. "Hade vårt folk haft tio sådana män som han, hade alla kurder blivit kristna!"

2. Kurdistan — vad är det?

HISTORIA

Kurderna härstammar från olika indoeuropeiska folkslag, (bl.a mederna) som redan under den tidiga antiken hade upprättat småstater på olika håll i Mellan-östern. En kurdisk kung lyckades i en allians med babylonierna år 612 f.Kr. besegra det assyriska riket genom att inta huvudstaden Nineve. Den sista oberoende kurdiske kungen besegrades 549 f.Kr av Cyrus den store. Därefter kom kurdernas öde att vara direkt förknippat med persernas fram till det arabiska segertåget mer än ett årtusende senare. 652 e.Kr faller perserriket för arabernas anstormning, vilket får vittgående konsekvenser också för kurderna. På 1300-talet lyckas man skapa ett antal självständiga kurdiska furstendömen. Snart befinner man sig mellan två nyskapade imperier - det persiska safavidriket i öster och det turkiska ottomanväldet i väst. I början av 1500-talet besegrades den persiske shahen av en allians mellan turkar och kurder. Det garanterar kurderna ett stort mått av frihet inom ramen för det turkiska imperiet - mot att man i gengäld ställer soldater till förfogande för de långa härnadstågen från Jemen till Wien.

Under de följande seklerna lyckas de turkiska sultanerna kontrollera Kurdistans furstar enligt principen "söndra och härska". Från början av 1800-talet börjar man mera målmedvetet undertrycka de kurdiska stammarna, och sedan dess är kurdernas historia kantad av uppror och svikna förhoppningar om frihet. Ungturkarnas maktövertagande i början av 1900-talet innebär allt större förtryck för alla icke-turkiska grupper (greker, armenier, araber och kurder). Då det ottomanska riket delas efter första världskriget ges i Sèvresfördraget löfte till

kurderna om nationellt självbestämmande. Men som så ofta förr, stannar det vid ett löfte. Det som skulle blivit ett eget land delas upp mellan Turkiet, Irak, Syrien och Iran. Taktiska hänsynstagande (behov av ett gott förhållande till centralregeringarna i nämnda länder) ekonomiska faktorer (Kurdistan olje- och mineralrikedomar) och osäkerhet om ett självständigt Kurdistan framtida utrikespolitik - allt har bidragit till att inget land entydigt engagerat sig för den kurdiska frågan. FN står helt maktlöst, eftersom man inte kan blanda sig i länders inre angelägenheter utan bara försöker lösa mellanfolkliga tvister. Kurdistan har aldrig varit ett eget land. Det kurdiska folkets nationella rättigheter har förbigåtts.

NULÄGET

Det enda land där kurderna har frihet att odla sitt språk och sin kultur är för ögonblicket **Sovjetunionen**, där minoriteter i bl.a republikerna Armenien, Georgien, Azerbajjan och Turkmenistan kan trycka böcker och tidningar på sitt modersmål.

I **Syrien** har de senaste decennierna inneburit en allt större begränsning av kurdernas rörelsefrihet. Det innebär exempelvis, att inga böcker längre får tryckas på deras modersmål.

I **Turkiet**, där den kurdiska minoriteten utgör en stor procent av befolkningen är förhållandena ännu hårdare, inte minst sedan den senaste militärjuntan grep makten september 1980. Avrättningar eller långa fängelsestraff hotar den som visar sig ha kurdisk litteratur i sin ägo eller sprider sådan till andra. Olje- och mineralrikedomar pumpas ut från östra Turkiet utan att lokalbefolkningen får någon nytta av dem. Istället fortsätter deras landsända att vara den i särklass minst utvecklade - med sämst möjligheter till sjukvård och skolundervisning. Att samtala på kurdiska sinsemellan lär just nu vara nog för att väcka myndigheternas ogillande. Läget sammanfattas bäst av den turkiska regeringens påstående, att kurderna inte är ett eget folkslag utan "bergsturkar". Den Cannes-belönade turkiska filmen "Yol" ger en levande bild av den aktuella situationen.

Iraks kurder åtnjöt under ett antal år i början av 1970-talet ett viss mått av frihet, och begränsade upplagor av kurdiska läroböcker osv. tilläts tryckas. Kurdiska soldater har utnyttjats i det långdragna kriget med grannlandet Iran. Samtidigt har gerillans aktivitet och möjligheter att göra sig gällande väsentligt ökat. Många anser detta vara anledningen till Iraks förtvivlade försök att åstadkomma en fred med Iran.

Den korta smekmånad med regimen som **Irans** kurder upplevde efter Khomeinis maktövertagande byttes snart i häftiga strider. Mycket tyder på att kurdiska gerillamän liksom i grannlandet i väster fått större rörelsefrihet i och med kriget Iran-Irak.

Få kurder vågar hoppas på att man inom de närmaste åren i större utsträckning ska kunna uppnå ökad frihet. Målsättningen är att inom respektive stater få så mycket självstyre som möjligt. Däremot finns för ögonblicket inga uttalade planer på en gemensam, oavhängig kurdisk stat.

HISTORISK/POLITISK ÖVERSIKT

(till största delen översatt från People without A Country, se källor)

600-talet: Det första skrivna dokumentet på kurdiska: en kort text som beskriver folkets lidande under den arabiska invasionen. Zoroastriska tempel förstörs och Ahura Mazdahs tillbedjare förföljs för att de bekänner sig till en religion, som kurderna tillhört sedan medernas tid.

600- till 800-talet: Sedan kurderna omvänts till islam, ger de egenartade och viktiga bidrag till den muslimska civilisationen, särskilt militärt och konstnärligt. En kurdisk musiker från Mosul, Ibrahim Mawsili (743-806), inför musiken, en konst som enligt islam är förbjuden, vid Harun al Rashids hov. Han grundlägger också den första muslimska musikhögskolan. Hans son Ishaq, utvecklar och systematiserar hans verk och en av deras lärjungar, också han kurd, reser till hovet i Cordoba för att upprätta sin egen skola och sprida sin läromästares undervisning i Spanien och Maghreb.

900- till 1100-talet: Uppkomsten av oberoende kurdiska furstendömen: i norr Chaddadiderna (951-1174), med sin huvudstad i Ganja. I söder Hassanwaihiderna (959-1015) samt i väster Merwanierna (990-1096) med Diyarbekir som huvudstad.

1169-1250: Den kurdiska Ayybiddynastin med Saladin som sin mest lysande företrädare regerar över hela det muslimska Mellanöstern.

Saladin, sultan av Egypten och Syrien (1138-1193) var av kurdisk börd. Hans erövringar av Jerusalem 1187 utlöste det 3:e korståget. Saladin medgav de kristna pilgrimerna fri lejd till Jerusalem 1192. Han imponerade på de kristna genom sitt ridderliga uppträdande.

Foto: Culver Pictures

1300- till 1400-talen: Återupprättandet av de kurdiska furstendömena efter mongolstormen. Det kurdiska kulturlivet upplever en blomstringstid vid hoven i Bitlis, Hakkari och Bohtan.

1514: De kurdiska furstarna bildar en allians tillsammans med den ottomanske sultanen Selim den grymme mot det shi'itiska Persien. Shahens här besegras av de turkiska och kurdiska styrkorna vid Tchaldyran norr om Kurdistan. Sultanen lovar erkänna de "kurdiska staterna" och att inte göra någon inblandning i deras inre angelägenheter.

1596: Cheref Khan, furste över Bitlis, fullbordar sin **Cheref-Nameh** (Den kurdiska nationens dagar), den första boken om hela det kurdiska folket historia.

1695: Ehmede Khani (född 1651), poet, filosof och språkman, utger sitt mästerverk **Mem-o-Zin**, en krönika om det kurdiska folket med uppmaningen att skapa en gemensam nationalstat — Kurdistan.

1800-talet: Det ottomanska riket börjar blanda sig i kurdiska angelägenheter. De kurdiska feodaltherrarna känner sina privilegier hotade och gör uppror mot ottomanhärskarna i en hel rad osammanhängande revolter under ledning av Abdurrahman, pascha av Suleymanieh (1806), av Bilba-ätten (1818), av Mir Muhammed från Rawanduz (1832), av Bedir Khan Bey (1843-46), av Yezdan Sher (1853-55) och av Shejk Obeidullah från Nebri (1880). Frånsett några provinser, som införlivas med Persien hamnar alla kurdiska områden under ottomansk överhöghet.

1898: Den första kurdiska tidningen, **Kurdistan**, utkommer och börjar propagera för tanken på en kurdisk nationell befrielse.

1908: Ungturkarnas revolution. En grundlag som kungör full jämställdhet mellan rikets alla nationaliteter offentliggörs i Konstantinopel, men redan fr.o.m. 1909 börjar ungturkarna tillämpa förtryckstaktik mot icke-turkiska folkslag - albanerna, armenierna, kurderna osv. Man stiftar lagar mot kurdiska organisationer och publikationer.

30 oktober 1918: Mudros-amnestin. Eftersom det ottomanska riket ställt sig på Tysklands sida under första världskriget, tvingas man kapitulera för de allierade.

19-26 april 1920: San Remo-konferensen. De olika överenskommelserna om uppdelning av Mellanöstern som de allierade makterna slutit under kriget framläggs igen, med tanke på den nya maktbalansen. Storbritannien tilldelas det arabiska Irak och den kurdiska Mosulprovinsen som mandatområden, i utbyte mot att Frankrike får Cilicien. Man talar om att skapa fristående

armeniska och kurdiska stater på områden, som ursprungligen tilldelats Ryssland.

1919-1920: Det första kurdiska upprорот mot den brittiska ockupationen av södra Kurdistan utbryter. Rörelsen, som leds av Shejk Mahmoud, har som målsättning att kapa ett "fritt och förenat Kurdistan".

10 augusti 1920: Sèvres-fördraget, slutet mellan de allierade makterna och ottomanska riket, bekräftar uppdelningen som gjorts i San Remo. Punkt III (artiklarna 62-64) nämner att en kurdisk stat bör skapas på kurdiskt territorium.

20 oktober 1921: Fransmännen och turkarna undertecknar Ankara-fördraget. Frankrike tar de kurdiska provinserna Jezireh och Kurd-Dagh, som införlivas under det syriska mandatområdet.

23 augusti 1921: Sir Percy Cox, brittisk guvenör i Mesopotamien, överlämnar Iraks tron till Emir Feisal, son till Sherifen av Mecka, som fransmännen just har utvisat från Syrien. Mosuls kurder bojkottar folkomröstningen, som anordnas för att man skall "välja" Feisal.

1923: Shejk Mahmoud leder ett andra uppror, utropar sig till "kung av Kurdistan" och upprättar förbindelse med Simko, sedan 1920 ledare för en kurdisk revolt mot den persiska överhögheten. Rörelsen slås ned av den brittiska armén och shejken går i landsflykt till Indien.

24 juni 1923: De allierade och Ankaras kemalistregering undertecknar Lausanne-fördraget, som upphäver Sèvres-fördraget och som slutgiltigt godkänner, att största delen av Kurdistan införlivas med den nya turkiska staten.

3 mars 1924: En turkisk kungörelse förbjuder alla kurdiska skolor, organisationer och publikationer liksom religiösa brödraskap och teologiska skolor. Den första turkiska nationalförsamlingen, som bl.a. hade 72 representanter för Kurdistan, upplöses.

Februari-april 1925: Shejk Said leder ett uppror i turkiska Kurdistan.

16 december 1925: Nationernas förbund godtar britternas anspråk på att införliva södra Kurdistan (Mosul) med det irakiska mandatområdet.

Augusti 1927: Hoyboun (oberoende), den kurdiska nationalförsamlingen, grundas för att sammanföra alla kurdiska politiska partier och organisationer, som uppstått efter första världskriget.

1928: Hela den civila och militära administrationen av Kurdistan i Turkiet anförtros till "Generalkommissarien för östra provinserna", den turkiske guvenören över Kurdistan. Uppror utbryter överallt i de kurdiska områdena.

1930: Hoyboun organiserar en omfattande resning i området kring berget Ararat. Turkiet och Iran ingår en pakt för att slå ned rörelsen (januari 1932).

Juni 1930: Simko, ledare för den kurdiska revolten mot centralregeringen i Iran alltsedan 1920, mördas under samtal med regeringsombud från Teheran.

Hösten 1931: Ett nytt uppror utbryter i iranska Kurdistan under Jafar Sultan.

1931: Sedan Shejk Mahmoud återvänt från Indien, leder han ännu ett uppror i irakiska Kurdistan. Han tillfångatas slutligen av briter och sätts i husarrest i Bagdad. Omedelbart därefter reser sig de irakiska kurderna igen under ledning av shejk Ahmed Barzani, Mustafa Barzanis bror. Brittiska luftstridskrafter skickas in för att angripa kurdiska byar.

Maj 1932: Ankara stiftar en lag, som innebär, att kurderna ska deporteras och skingras. Hundratusentals förvisas till centrala och västra Anatolien.

1933: Kurderna i Irak under ledning av Barzanifamiljen reser sig.

1936-1938: Väpnat motstånd från kurderna i Dersim (turkiska Kurdistan).

1943-1945: Kurdiska uppror i Irak under ledning av Mustafa Barzani, som tillslut tvingas dra sig tillbaka till iranska Kurdistan.

Augusti 1945: Det iranska kurdiska demokratiska partiet (K.D.P) bildas. Något senare tillkommer en liknade organisation bland Iraks kurder.

13 januari 1946: Den första kurdiska republiken utropas i Mahabad med Qazi Mohammed som president. Den omintetgörs på våren 1947. Barzani lyckas i spetsen för de kurdiska styrkorna öppna en fri passage för sig själv och några hundra efterföljare tvärs över den turkisk-iranska gränsen och in i Sovjetunionen.

Augusti 1953: En av C.I.A. arrangerad kupp återför shahen av Iran till makten.

1956: Under Storbritanniens och USA-s beskydd undertecknar Turkiet, Iran och Irak Bagdadpakten. En av klausulerna innebär, att man med förenade krafter skall slå ned varje uppror som utbryter på något av de sammanslutna staternas territorium. Detta omsätts snart i praktiken: de upproriska kurderna i Juanroj (iranska Kurdistan) slås ned av en förenad irakisk-iransk truppstyrka.

14 juli 1958: En militärkupp ledd av general Kassem störtar den irakiska monarkin. En republik grundad på "det frivilliga förbundet mellan araber och kurder" utropas i Bagdad. Irak säger upp avtalet med Bagdadpakten (senare CENTO). Barzani återvänder från landsflykten i Sovjetunionen.

9 januari 1960: Det irakiska K.D.P. förklaras lagligt.

27 maj 1960: En militärkupp störtar Menderes-regeringen i Turkiet. Militären sammankallar en lagstiftande församling, som utarbetar en ny, mera liberal turkisk grundlag.

Våren 1961: Kurdiska tidningar och publikationer i Irak anklagas för "separatism" och utgivningen avbryts så småningom.

11 september 1961: Början till en kurdisk väpnad resning i Irak, som tillslut växer till en nationell befrielseörelse.

8 februari 1963: Baath-partiets kupp i Bagdad. Ett tillfälligt eldupphör utropas längs fronten i Kurdistan. Flera tusen kommunister dödas eller fängslas. De som undkommer tar sin tillflykt till den kurdiska gerillan.

Juni 1963: Den irakiska armén inleder en ny offensiv mot de kurdiska gerillastyrkorna. Från Syrien, där Baath-partiet har gripit makten i mars 1963, kommer luftstridskrafter och arméenheter för att kämpa mot kurderna.

18 juni 1963: Sovjetunionen förklarar sitt stöd åt den kurdiska rörelsen.

9 juli 1963: Sovjets utrikesminister Gromyko skickar en not till Iraks, Irans, Turkiets och Syriens ambassadörer och varnar dem för att inleda ett gemensamt militärt ingripande i irakiska Kurdistan. Turkiet och Iran avstår från Operation Tiger, den planerade insatsen för att bistå de irakiska och syriska trupperna i Kurdistan.

18 november 1963: I Bagdad ersätter överste Aref Baathisterna och befordrar sig själv till marskalk.

10 februari 1964: Marskalk Aref erkänner kurdernas nationella rättigheter, och vapenvila utlyses. De politiska möjligheter överenskommelsen innebär, åstadkommer en splittring bland kurdernas ledare. K.D.P.-s politbyrå, som leds av Ibrahim Ahmed och Jalal Talabani, uttalar sitt motstånd mot general Barzani, rörelsens ledare. Dispyten urartar snart till väpnade motsättningar. Politbyrå söker först en fristad i Iran, men återvänder sedan till Bagdad och ger regimen sitt fulla stöd. Kris och förvirring sprider sig i hela den kurdiska rörelsen i Irak.

Mars 1965: Militäroperationer inleds igen i Irak och fortsätter till den andra vapenvilan i juni 1966.

Hösten 1965: Utländska besökare får för första gången tillåtelse att komma in i det turkiska Kurdistan, som har betecknats som "en militärzon förbjuden för utlänningar" alltsedan 1925. Man håller massdemonstrationer mot arbetslöshet, fattigdom och etnisk diskriminering.

1967-1968: Bönder för gerillakrig i iranska Kurdistan.

Juli 1968: Efter två kupper i rad (19 och 30 juli) återtar Baathpartiet makten i Bagdad. General Al-Bakr, premiärminister i 1963 års Baathregering utropas till republikens president. Kriget mot de kurdiska partisanerna flammnar upp på nytt i april 1969.

11 mars 1970: Kurderna och irakierna undertecknar ett fördrag om "Kurdistans självstyre", som ska börja tillämpas inom fyra år.

12 mars 1970: Militärkupp i Turkiet. Armén tillsätter "en stark regering". Man lagstiftar mot partier och organisationer på vänsterflygeln. Flera tusen kurdiska "separatister" häktas och ställs inför särskilda militärtribunaler. En parlamentarisk regim återupprättas slutligen i oktober 1973.

Den väpnade kampen har länge intagit en central plats i kurdernas strävan efter frihet.

1970-1974: "Varken krig eller fred" i Kurdistan. Den irakiska regeringen ligger bakom skilda mordförsök riktade mot kurdiska ledare. Bagdad-regeringens fortgående arabisering av kurdiska provinser och deras fullständiga åsidosättande av tidigare utfästelser leder till en snabb försämring av relationerna med den kurdiska rörelsen.

Våren 1972: Rollerna blir ombytta. I ett försök att isolera den kurdiska rörelsen både hemma och utomlands skriver den irakiska regeringen under ett vänskaps- och samarbetsavtal med Sovjetunionen, kurdernas f.d. allierade. Med diskret uppbackning från USA beslutar sig Iran för att ställa sig bakom kurderna.

Mars 1974: Bagdad utfärdar sin "lag om kurdiskt självstyre", som är ett mycket påtagligt avsteg från 1970 års överenskommelse och som de kurdiska ledarna förkastar. Från april månad och framåt bryter kriget ut igen i en skala utan tidigare motstycke.

5 mars 1975: Algerfördraget mellan shahen av Iran och den irakiske vice premiärministern Saddam Hussein. Iran beslutar sig för att avbryta militärhjälp till de irakiska kurderna.

Slutet av mars 1975: De kurdiska ledarna ger upp kampen och flyr till Iran. Det kurdiska motståndet bryter samman.

Juni 1976: En ny serie gerillaoperationer inleds i irakiska Kurdistan.

1977-1978: I irakiska Kurdistan töms systematiskt flera hundra byar eller jämnas med marken längs gränsen till Turkiet, Iran och Syrien. Irakiska armén beskjuter den som beger sig in i detta 15 till 20 km breda ingenmansland, vars befolkning har förts till "strategiska byar". Bagdad intensifierer sin arabisering och övriga förtryckaråtgärder i de kurdiska provinserna.

Augusti 1978: Allt mer växande uttryck för folkets motstånd mot monarkin sprider sig i hela iranska Kurdistan. I Kermanshah och Sanandaj öppnar armén eld mot folkmassorna och dödar dussintals människor.

10-11 februari 1979: Efter ett års strider, demonstrationer och marscher störtas monarkin i Iran. I Kurdistan griper kurdiska partisaner makten över militärförläggningar och polisstationer och upprättar i praktiken en självstyrande administration. Både i städerna och på landsbygden utser befolkningen revolutionsråd, som styr i lokala frågor.

2 Mars 1979: Barzani dör i USA.

Mustafa Barzani, sedan början av 1930-talet ledare för den kurdiska kampen. Dog 75 år gammal i exil i USA 1979.

3 mars 1979: I Mahabad utropar Irans kurdiska demokratiska parti sig som lagligt efter 33 års underjordisk verksamhet. 200.000 personer samlas på just det torg, där ledarna för den första oavhängiga kurdiska republiken hängdes i mars 1947.

18-23 mars 1979: I Sanandaj, centrum i det iranska Kurdistan, inträffar häftiga sammanstötningar mellan kurdiska peshmerga-soldater å ena sidan och milis och soldater som stöder Ayatollah Khomeini å den andra. Ayatollah Taleghani, som fungerar som särskilt sändebud, utverkar ett eldupphör med representanter för den kurdiska nationalrörelsen den 22 mars, och lovar offentligt, att den nya regimen ska medge självstyre åt Irans "etniska minoriteter". Den 23 mars sammanträffar en K.D.P.I.-delegation med Khomeini för att klargöra de kurdiska kraven.

30-31 mars 1979: De kurdiska provinserna bojkottar mangrant folkomröstningen om en islamsk republik.

20-22 april 1979: Mycket häftiga strider i Naghadeh följs av en hel rad sammandrabbningar, som kulminerar i augusti i den iranska arméns allmänna offensiv mot de kurdiska frihetsstyrkorna.

26 april 1979: I Turkiet utvidgar Ecevitregeringen undantagsstillståndet, som redan omfattar 13 provinser och som berodde på massakern i Kahramarmara framtvingad av extrem högermilis. Ytterligare sex provinser berörs av krigslagarna. Femton av de nitton berörda

provinserna är i turkiska Kurdistan. Alla progressiva publikationer och organisationer förbjuds.

17 augusti 1979: I ett hätskt tal förkunnar Khomeini krig mot kurderna. Den 5 september återtar den iranska armén de viktigaste städerna i Kurdistan efter en jättelik offensiv understödd av stridsvagnar, helikoptrar och bombplan. Inom loppet av några dagar dömer Khalkhalis muslimska domstolar nästan 200 personer till döden. Pasdaren (revolutionsgardet) ges fria händer med civilbefolkningen.

September-oktober 1979: Gerillaoperationer utförs i hela iranska Kurdistan.

27 oktober 1979: Khomeini utnämner en delegation på fyra ministrar att förhandla om en förlikning i Kurdistan. Den 3 november utlyser de kurdiska ledarna vapenvila för den tid överläggningarna varar. Peshmerga-styrkorna återvinner makten över de kurdiska städerna.

2-3 december 1979: Fölkomröstningen om den islamska grundlagen bojkottas av nästan hela den kurdiska befolkningen. De flesta övriga icke-persiska nationaliteterna följer deras exempel. I Iran som helhet uppgår valskolket till mer än 50%.

September 1980: En militärjunta griper makten i Turkiet, vilket försvårar den kurdiska frihetskampen ytterligare. Täta rapporter om tortyr och avrättningar.

HewalName

3. Religion bland kurderna

Trots att kurderna är ett ganska okänt folkslag har historien noterat deras existens närmare 4.000 år. Man räknar med att de är ättlingar från mederna vilka vi läser om i Bibeln. Darejaves, som var kung över Persien och Mediens rike och av illasinnade rådgivare lurades att upprätta en sådan lag att Daniel hamnade i lejongropen, var troligen kurd. Denne kurd var det som senare lät kungöra: "Härmed giver jag befallning att man inom mitt rikets hela område skall bäva för Daniels Gud. Ty han är den levande Guden, som förbliver evinnerligen och hans rike är sådant att det icke kan förstöras och hans välde består intill änden." Det verkar som om de viktigaste faktorerna för den kurdiska sammanhållningen är landet och familjen, byn och slakten. Religionen kommer först därefter. Man räknar med att en form av zoroastrism var den av majoriteten erkända religionen vid tiden före Kristus och även fram till islams erövring tillsammans med olika former av animistisk tro, som innebar dyrkan av träd och stenar. Även soldyrkan och offer till djävulen förekom.

Zoroastrismen kan härledas bakåt till Zarathustra. Han var präst (zao'tar) och måste ha levat någon gång mellan 1000-600 f.Kr. i en östiransk stam. Vissa forskare anser att han tillhört en extatisk typ. Högsta gudomlighet är Ahura Mazda (den helige och verksamme) och Zarathustra såg sig som hans språkrör. En krets av ärkeänglar står kring Ahura Mazda som hjälpare, Amesha Spentas. Mot Ahura Mazda står Angra Mainyn, upphovet till allt ont och skadligt i världen. Människan måste göra ett rätt val och ställa sig på det godas sida. Valet har följder för hennes lott i det kommande livet. De eskatologiska tankarna

(händelser vid tidens slut) spelar stor roll. Domen, åtskiljandet mellan goda och onda, sker genom att själen (kroppen förintas i tystnadens torn) går över cin'vatbron. För de onda blir bron en skarp klinga från vilken de störtar ner i avgrunden, de goda passerar över utan svårighet in i paradiset, sångens boning. Ett säreget drag i traditionen är att sätta ut de döda på låga torn (dakhma) så vilda djur kan komma och äta upp dem.

Utombiblisk tradition nämner, att en av de vise männen som kom till Betlehem för att ge Jesusbarnet sin hyllning, kom från Kurdistan. Under de första århundradena efter Kristus kom kristna missionärer till det kurdiska folket och flera blev omvända till kristen tro. Kanske de kristna elementen i yezidernas tro (se nedan) härrör sig från denna första missionsinsats. Kanske led dessa missionärer martyrdöden under Sopar (309-363). Emellertid kunde den kristna kyrkan åter resa sig, och vid början av 400-talet fanns biskopar installerade över hela det kurdiska området. Ett antal kloster byggdes, av vilka några bestod fram till slutet av 1300-talet. Men den stora massan av folket följde den "officiella" religionen zoroastrismen och kurder idag räknar allmänt med att deras förfäder följde Zarathustras lära.

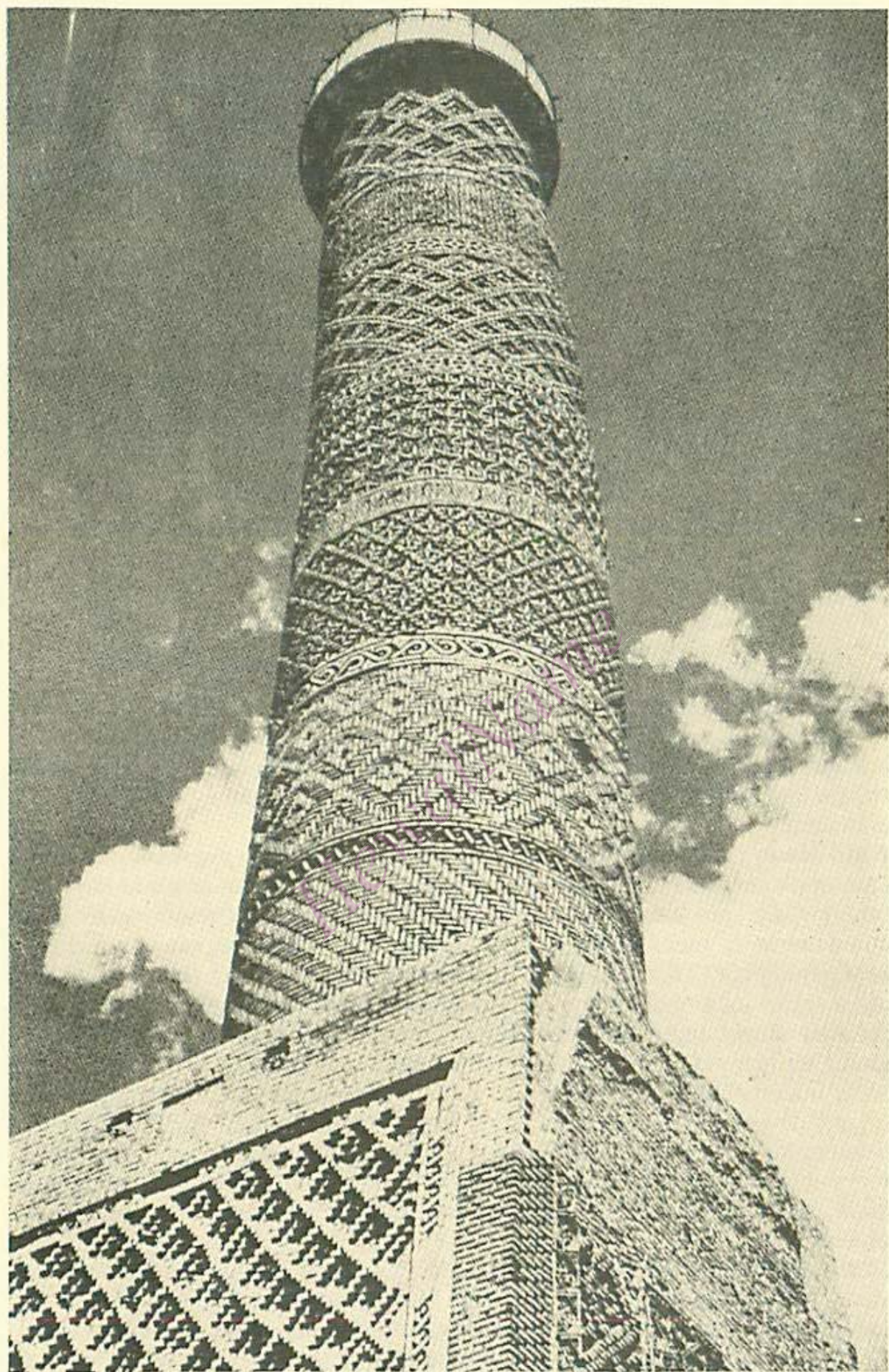
ISLAM

Genom den sassanidiska dynastins fall (642) underlättades Kurdistans islamisering, som inte kunde genomföras utan betydande blodspillan. Men till slut övergick folket, i praktiken kollektivt, till den nya religionen närmare bestämt dess sunnitiska gren. I Iran tillhör fortfarande 75% av kurderna den sunnitiska grenen trots att landets stora majoritet utgörs av shi'a-muslimer. Det fanns några undantag, vilka anslöt sig till en annan riktning inom islam, nämligen kharidjiterna. Dessa förkastade både det sunnitiska och det shi'itiska ledarskapet. Som ledare ville man ha den dugligaste och bäste muslimen oberoende av härstamning. En mängd moskéer, skolor, sjukhus och brunnar anlades av de muslimska ledarna. Och många framstående lärare och forskare i islamisk teologi har under århundradenas lopp varit kurder.

Parallellt med denna officiella islamisering av Kurdistan började från 1000-talet och framåt en folklig populariserad form av islam tränga fram. Heliga män och mystiker, sufier, kom vandrande över bergen och slog sig ner bland den enkla bondebefolkningen i de kurdiska byarna. De som attraherades blev lärjungar till sheikhen, den andlige ledaren, och så uppstod tarikas, brödraskap med mystiska undertoner, av vilka flera finns kvar fortfarande. Många av dagens derwish- och tarika- ordnar har sitt ursprung från denna tid. De leds av sheikher som ofta har ett anseende mått av både andlig, politisk och ekonomisk makt. Sheikhernas inflytande bland folket utnyttjades även av politiska partier till att samla röster. I Iran kallas sheikhens lärjungar för murid, (derwish eller sufi). Varje murid måste träffa sin sheikh minst en gång varje år för att överlämna en gåva till honom och mottaga en välsignelse.

På den kurdiska landsbygden spelar mullan, prästen, en stor roll både religiöst, socialt och kulturellt. Efter att ha fått sin religiösa status fastställd genom ett diplom sänds mullan ut till någon by. Där får han sitt uppehälle genom bybefolkningens gåvor och eget hårt arbete sida vid sida med befolkningen. Dessa mullor förstår folket och står ofta på folkets sida i en konflikt. Myndigheterna

Den berömda lutande minareten i Stora Moskén i Mosul byggd år 1172.

försöker dock placera centralt avlönade mullor på landsbygden för att så påverka befolkningen.

Förutom denna spänning finns givetvis motsättningen mellan islams officiella företrädare och den populära folktrons ledarskap, som också gör anspråk på att besitta övernaturliga krafter. Men trots denna spänning räknar man generöst in de flesta av dessa tarikas som medlemmar i den äkta islamska gemenskapen.

Det finns trots allt gränser för toleransen, när det gäller sekter med alltför extrema åsikter.

Yezidisekten växte fram runt 1100-talets början och räknas numera som en kurdisk stam bosatt dels nordöst om Mosul, dels i Sinjarbergen väster om Mosul. Teologiskt består religionen av en blandning av kristna, judiska och islamska element jämte rester av äldre religionsformer. Omgivande folk har ofta utsatt yeziderna för omfattande massakrer särskilt under 1700- och 1800-talen. Enligt deras nuvarande ledare prins Taahsen Beg räknar man med totalt ca 300.000 anhängare fördelade på Irak 100.000, Sovjet 130.000, Turkiet 50.000, Syrien 40.000. Ibland kallas sekten för djävulsdyrkare.

Alawiterna (Nusayrierna) kallas efterföljare till en shi'itisk sekt med samma namn. Alawiterna har sitt namn från kalifen Ali (Mohammeds kusin). Ali räknas till den gudomliga sfären och hyllas som Messias. Det andra namnet Nusayrierna kommer från namnet på den som anses grundat sekten någon gång på 800-talet, Ibn Nusayri. Man håller inte islams fem pelare, använder inte moskéer och deras tro inkluderar även inslag från gammal österländsk astralkult och kristendom. Man tillber månen, solen, tror på själavandring men firar även flera kristna högtider. Alawiterna bor främst i Syrien och i Turkiet. Av Syriens totala befolkning på ca 7,6 miljoner beräknas 0,6 milj. vara alawiter (kurder och araber sammanslagna). President Al-Assad tillhör ex. en alawitisk familj. Den största utbredningen finns dock i Turkiet där ca en tredjedel av kurderna tillhör alawiterna.

Ahl-i Haqq (sanningens folk) är en annan sekt som islam avgränsar sig emot. Den uppkom under 1300-talet då en kurd, Ishac Pir Sahah samlade lärjungar omkring sig som attraherades av Sahahs liv och poesi. Eftersom de av olika anledningar är mera öppna för evangeliet ger vi dem en något utförligare beskrivning här. Trosutövningen varierar från ort till ort. Det finns minst arton olika sekter inom Ahl-i Haqq. Man tror Gud manifesterat sig i olika skepnader ett antal gånger under historiens gång ex. som Noa, Gabriel, Jesus, Ali, Paulus. De håller fast vid tron på en Gud - Skaparen, som behåller sin karaktär i sina olika inkarnationer. Sjutton gånger varje år samlas man till församlingsmöten (djam) då enbart troende (män och kvinnor) tillåts delta. Enskilda kan där bekänna sin synd vilket genast leder till förlåtelse från gemenskapen. Efter djam följer ibland recitation av poesi (dikhr) till ackompanjering av musik. Under dikhr råkar ibland recitatören i extas som bl.a. ger honom förmåga att gå på glödande kol.

Man väntar intensivt på en kommande Messias (den dolde Imamen) vilken skall vara en slutgiltig inkarnation av Gud. Människan är syndig och i behov av ledning därför behöver var och en en helig man (pir) som blir ens andlige ledare. Centrat ligger i den kurdiska delen av västra Iran. I flera kurdiska byar i Iran och Irak utgör Ahl-i Haqq majoriteten av befolkningen (i Iran beräknas antalet ligga

mellan 500.000-1.000.000). Äktenskap ingås enbart med andra Ahl-i Haqq och man är fri att hålla de muslimska ritualerna även efter omvändelse från islam till Ahl-i Haqq för att undvika förföljelse.

Ahl-i Haqq är fri att lämna sin egen religion. En av deras religiösa ledare säger: "Det finns inget slaveri i vår tro. Jag kan bli magiker eller kristen efter mitt eget val. Det är naturligt. Vi har lämnat islam — varför skulle inte vi vara fria?".

HawalName

HewalName

4. Kristet vittnesbörd bland kurderna i modern tid

Genom modiga inhemska kristna och utländska missionärer har vittnesbördet om Jesus Kristus nått in i Kurdistan. Flera av dessa fick besegla sitt vittnesbörd med sina liv. Men kurder har vunnits för Herren Jesus och församlingar har grundats.

SUMMARISK ÖVERSIKT

Turkiet: Fast missionsarbete har aldrig varit tillåtet i det moderna Turkiet överhuvudtaget, än mindre bland kurder. Genom missionsjukhus och missionskola i liten skala under 1950-talet och framför allt genom kristen litteraturspridning har evangeliet trots allt sipprat ut till åtminstone några kurder. Varje exemplar av Guds Ord som finns i landet förkunnar frälsningens väg för den som läser det!

Irak: Genom Lutheran Orient Missions målinriktade insatser bland kurder i nord-östra Irak åren 1910-1955 har ett fruktbarande och varaktigt arbete grundlagts. Det fortsätter ännu, nu under kurdiskt ledarskap trots den mycket svåra situationen de troende i Irak befinner sig i.

Iran: Under mer än 100 år har evangeliet förkunnats för kurder i nordvästra Irans delar genom den presbyterianska kyrkans mission och dels genom assyriska troende, som varit bosatta i området. Senare kom missionärer från International Mission och Church Missionary Society till området. De kunde fortsätta sitt arbete fram till revolutionen och Khomeinis återkomst till Iran 1979, då all utländsk mission upphörde. Man arbetade främst genom sjukhus och skolor.

Kurder kom från hela Kurdistan för att få sjukvård i t. ex Kermanshah eller Urumia (Rezaieh). Det presbyterianska sjukhuset i Kermanshah hade även en kurdisk evangelist, Mirza, som brukade rida in i de kurdiska byarna och förkunna evangeliet. I byarna fanns ofta patienter som blivit botade vid sjukhuset i Kermanshah och de bevisade honom gästfrihet och försåg honom med mat, te och sovplats. De beredde också möjlighet för Mirza att förkunna evangeliet och diskutera med sina åhörare. Mirza var också med i översättningsarbetet av evangelierna till kurdiska.

Nämnas bör också det barnhem som pastor Stead och hans fru (till yrket läkare) grundade i anslutning till Kermanshahs kristna sjukhus vid tiden för första världskriget. Där har många kurdiska föräldralösa barn vuxit upp och fått en kristen uppfostran. Några av dessa är idag aktiva i kristet arbete.

ETT PIONJÄRARBETES FÖDSLOVÅNDOR

Låt oss nu tränga litet djupare genom att närmare följa utvecklingen för en mission som grundades uteslutande för ett enda syfte, nämligen kristet arbete bland kurder.

Under den stora missionskonferensen i Edinburg 1910 bearbetades bl.a. problemet hur man skulle nå ut med evangeliet till folkgrupper som inte hört och som befann sig utom hörhåll för evangeliet. Vid en mindre samling under konferensen beslöts, att ansvaret för att gå med evangeliet till kurder skulle överlåtas till den lutherska kyrkan. Men lutherska kyrkan var ett mycket mångtydigt begrepp - uppsplittrad i en mängd olika grenar i USA och Europa. För att få ett fungerande organ bildade man Lutheran Orient Mission, LOM, en all-luthersk mission speciellt inriktad på kurder. En av de första fältarbetarna man utsåg var pastor L.O Fossum. Han arbetade vid den tiden som präst inom den evangeliska lutherska kyrkan i USA och var 32 år gammal. Genom en tidigare vistelse i de kurdiska områdena hade Fossum redan en nöd för kurder i sitt hjärta. Man startade också en informationstidskrift "The Kurdistan Missionary" och första numret kom i oktober 1910.

Året därpå, 1911, sände LOM ut sina första båda missionärer till Soujbulak i den irakiska delen av Kurdistan. Fossum och pastor Edman från Augustanasynoden grundade en missionsstation i norra delen av irakiska Kurdistan. Men man var ändå inte först. Två kvinnliga missionärer från en norsk luthersk mission hade redan anlagt en station ytterligare ett stycke norröver. Dessa kvinnor fick leda en kurd vid namn Shammi till tro. Mera om honom senare.

LOM:s missionärer hann arbeta fyra år innan kriget mellan Ryssland och Persien tvingade samtliga att lämna Soujbulak. Missionsstationen, sjukhuset och dispensären förstördes fullständigt. Men de tusentals kurder som fått en kärleksfull och kunnig behandling på sjukhuset eller fått höra en del av berättelsen om Jesus fanns kvar med sina minnen och erfarenheter.

Efter första världskriget 1919 återvände Fossum. Denna gång till Jerevan vid foten av Ararats berg. Krig hindrade åter arbetet, och Fossum fick istället åta sig uppgiften att leda flyktingarbetet inom Jerevan-distriktet. Det var ett mycket ansträngande arbete, och Fossum drabbades av ett nervöst sammanbrott, vilket också krävde hans liv i november 1920. Han var då ute i uppdraget att försöka få till stånd vänskapliga relationer mellan kurder och tartarer söder om Araxes och

Kurdisk by i norra Irak

armenier i norr. Fossum hade lagt grunden till det kommande missionsarbetet i Kurdistan kanske framför allt genom sina språkkunskaper. Han hade förenklat det kurdiska alfabetet, skrivit en kurdisk grammatik, en ABC-bok och ett lexikon. Han hade översatt Luthers lilla katekes och nya testamentet till kurdiska, sammanställt en kurdisk sångbok osv. Han var vid sin död 41 år gammal.

Efter Fossums bortgång tog pastor Georg H. Bachimont över ledarskapet och i maj 1921 kunde man återvända till missionsstationen i Soujbulak. Man hade svårigheter att få tag i inhemska språklärare på grund av de misstänksamma mullorna. Rykten om kommande attacker mot missionärerna var i svang. I oktober 1921 gick Shkack-kurdernas rebell-ledare Simko i spetsen för sina 2.000 män till angrepp mot de 800 persiska soldater som avdelats för att bevaka Soujbulak. Man lyckades lägga beslag på nästan allt av värde i staden och på missionsstationen. Missionärerna var bokstavligen talat utblottade in på bara kroppen. "Det betyder inget — vi har ju våra liv" tröstade Bachimont sin hustru. Strax därefter kom ännu en grupp till stationen och förvirring uppstod. Fru Bachimont såg sin man komma sakta från kontoret med tre män efter sig. Hon talade till honom men han kunde inte svara utan sjönk ner på golvet. Han blödde från hjärtrakten. Han segnade ned slöt ögonen och dog framför sin hustru. Strax innan hade han läst den sång som han och Fossum ofta sjungit tillsammans och han hade just funnit en bibelvers som passade till sången: "Frukta icke, ty jag har förlössat dig, jag har kallat dig vid namn du är min." Jes. 43:1. Söndagen före sin död hade Bachimont hållit sin första predikan på kurdiska. Mordet var ett misstag. Man trodde Simko gömde sig i missionsstationen och då Bachimont till sitt utseende påminde mycket om en kurdledare tog man honom för att vara rebelledaren.

Hur kan Gud tillåta något sådant att hända hans älskade barn?. När så få ställer sig till Herrens förfogande, varför får deras liv sluta i tragedi. Men det fantastiska är att det inte slutar här! Vi ser hela skeendet från vår tids- och rumsbegränsade synvinkel. Gud gör inga misstag. Inget arbete eller offer för Herrens verk är förgäves i evighetens perspektiv. Det bär frukt. Och liksom Petrus fick svaret från Jesus: "vad jag gör förstår du icke nu, men framdeles skall du fatta det" så står löftet klart att en dag ska den dunkla spegelbilden av verkligheten vi för närvarande ser och upplever bytas ut mot en fullständig förståelse av detta livets många gåtor.

Drygt två år efter mordet på Bachimont var LOM:s missionärer åter tillbaka bland det kurdiska folket och fortsatte sitt arbete. Men vi lämnar dem här.

SADIQ SHAMMI

Låt oss nu knyta an till Sadiq Shammi som leddes fram till Jesus av de norska kvinnliga missionärerna i norra Kurdistan. I den viktiga kurdiska staden Arbil öppnades många år senare en missionsstation. En kyrka grundades med söndagsskoleverksamhet och Shammi blev evangelist där omkring 1942. Vid revolutionen i Irak 1958 utvisades alla utländska missionärer och Shammi fick axla ansvaret för missionsstationen. Då sade han och hans fru: "Vi ska fortsätta om det så kostar oss våra liv."

Nästan tio år senare publicerades Shammis personliga vittnesbörd i LOM:s

missionstidning som då bytt namn till "The Messenger". Vi vill gärna återge en del av hans vittnesbörd här:

—Mina föräldrar var yezider och jag föddes i den irakiska staden Bashiqa, sexton engelska mil norr om Mosul, vilket är gamla Nineve. Yeziderna är kurder och dyrkar djävulen vilken de kallar 'Taves Malak'.

Jag blev omvänd genom lutherska missionen. Yezider är fanatiker. Jag fick möta svår förföljelse under många år på grund av min kristna tro. Men trots alla mina svårigheter i Bashiqa, hjälpte Herren mig att leda sju själar in i evangeliets ljus. Bland dem var min mor och min lille bror. Min far var en fanatisk yezidi och han dog som hedning. Mor bor med oss här. När jag gått ut skolan i Bashiqa fortsatte jag gymnasiet i Mosul. Där kunde jag till min stora glädje också delta i gudstjänstlivet och andra aktiviteter.

Då min far dog, var jag tvungen att sluta skolan för att försörja min mor och min lille bror. Det var vid denna tid Clarence Mueller, en lekman knuten till Lutheran Orient Mission, sökte efter en inhemsk evangelist. Genom andra missionärers försorg träffade jag honom. Och redan efter några dagar hämtade jag min mor och bror i Bashiqa och for till Arbil för att börja arbeta med LOM 1942.

Under sju år arbetade jag som ogift. Min blivande fru Margareta var en av de mest öppna mötesbessökarna. Hennes hjärta öppnades för Guds Ord och hon tog emot Herren Jesus som sin personlige frälsare. Den 28 augusti 1949 gifte vi oss och startade vårt nya hem. Herren har välsignat oss med sex barn, två flickor och fyra pojkar.

Om Gud vill ska vi den 1 oktober upplyfta våra hjärtan i tacksägelse över att vi nu har arbetat under tjugofem år med LOM i Arbil. På söndag 8 oktober 1967 kommer fem unga män att ta emot det heliga dopet. Vi upplyfter våra hjärtan och sinnen till Gud i tacksamhet för allt som skett under dessa tjugofem år, för hans skyddande omsorg och ledning under prövningens dagar för missionen, för alla de tusentals som hört Guds Ord, för de tusentals häften med kristen litteratur som delats ut och för de många själar som blivit frälsta..."

Fortfarande 1980 rapporteras det i "The Messenger" att Shammi helt lagligt brukar sitt hem till gudstjänster och samlingar. Trots att irakiska myndigheter 1976 stoppat allt LOM:s arbete i Irak fortsätter Herrens verk.

Kanske var Shammi den ende som de två norska missionärerna fick leda till Herren. Men vilken frukt har inte växt upp från detta skott under de 30, 40 år Shammi har tjänat Herren bland det kurdiska folket.

AVONI FRÅN KERMANS SHAH

Vi ska avsluta dessa glimtar av kristet vittnesbörd bland kurderna med berättelsen om Avoni. Vi har fått den från Dr Gardiner en av LOM:s sista missionärer i Kurdistan. Då han lämnade Ghorveh i samband med den iranska revolutionen 1979, hade han arbetat som läkare i tjuogoett år bland kurderna i den iranska delen av Kurdistan.

Avoni föddes i en strängt ortodox, muslimsk kurdisk familj. Liksom de flesta andra vid den tiden fick han knappast någon skolutbildning, utan var tidigt tvingad att hjälpa fadern att arbeta. Troligen hörde han om Jesus vid

Kermanshahs kristna sjukhus men förmåddes att hålla sig till islam, trots att han inte fann någon hjälp där. I unga år fick han en reumatisk sjukdom, vilken orsakade en förlamning som smygande bröt ned hans kropp. Till slut kunde han endast haltande ta sig fram med hjälp av en käpp. En dag då han var tjugotre år gammal, tog han sig ut till en ruin i närheten av öknen. Tidigare då han var frisk hade han och hans vänner gjort utflykter dit. Denna gång haltade han ensam fram till en vattensamling, där han utmattad sjönk ner under stora smärtor och somnade. Strax före soluppgången fick han se Jesus i en syn. Jesus talade till honom: — Avoni, gå och berätta för människorna, att jag är Guds Son. Och för att göra detta möjligt skulle Jesus hela honom. Då gryningen kom reste sig Avoni upp fullständigt frisk och fri från smärtor. På väg tillbaka till Kermanshah åtlydde Avoni uppmaningen att bekänna Kristus med sina läppar, och från den stunden fick han under resten av sitt liv lida mer eller mindre förföljelse som en avfälling från islam. Men det betydde inget emot den glädjen som livet med Jesus erbjöd honom. Och i slutet av hans levnad hade många av dem som tidigare smädat honom upphört med detta då de sett hur kristuslik han varit mitt i fattigdom och enkelhet.

I Kermanshah togs han emot som en broder i Herren av en pastor som arbetade där. Denne undervisade Avoni varje dag under två års tid både i Bibeln, de kristna grundsanningarna och i läsning och skrivning. Avoni sammanställde en bok med utvalda berättelser från Bibeln, en del illustrerade med små bilder. Dessa berättelser memorerade han och använde sedan då han vittnade om Jesus. Avonis omvändelse var orsakad av ett direkt ingripande av Herren Jesus själv. Därför kunde ingen anklaga honom för att ha blivit lurad eller mutad av någon mission eller kyrka. Eller att låtsats bli kristen för att vinna ekonomiska eller andra fördelar. Avoni ville fortsätta på samma väg och för att förbli ekonomiskt oberoende i förhållande till missionen, hyrde han en liten lokal vid en av huvudgatorna i staden. Han installerade en vävstol och förtjänade sitt uppehälle i likhet med Paulus genom att väva tältdukar, draperier och sadelväskor. Affären stod öppen för alla, och där fanns nästan alltid någon som kommit för att höra mer om Jesus Kristus och hans budskap eller för att diskutera Jesu lidande och uppståndelse, vilket är något en muslim inte kan tro på. Ingen kunde undgå att påverkas av den hängivenhet och kärlek, med vilken Avoni vittnade om sin Frälsare. Ofta fick han stå tillsvars inför myndigheter och polis på grund av sitt vittnesbörd. Det hände att t o m mullornas hat smälte inför den kärlek och livsföring som så mycket påminde om Frälsarens. De tillät honom att bruka den närbelägna moskéns tvättinrättning och skyddade honom så länge han begränsade sin evangelisation i staden till sin vävarstuga.

Flera gånger varje år då Avoni sparat ihop tillräckligt med pengar gav han sig iväg på missionsresor ut till de kurdiska byarna och städerna. Han gick dit Guds Ande ledde honom. Ibland kunde han njuta av den traditionella kurdiska gästfriheten, men andra gånger stötte man sig på hans budskap. Vid sådana tillfällen kunde några fanatiker hetsa upp folket till att köra iväg honom med hjälp av käppar och stenar. Ofta slutade hans missionsresor på det kristna sjukhuset i Kermanshah på grund av skador han fått. Han hade ett speciellt rum där han kunde vila upp sig några veckor samtidigt som han vittnade för andra patienter. Det fanns tillfällen då doktor Gardiner med begränsade medicinska

möjligheter kämpade för någon allvarligt skadad patient, medan Avoni låg på sina knän i ett hörn av rummet och kämpade för patienten i bön.

Näst sista gången han kom till sjukhuset var han halldes nersölad av blod men uppfylld av fröjd i den helige Ande. Han hade besökt en kurdisk by, där några fanatiker hetsat upp en hatstämning, och under det att de släpade Avoni ut ur staden mötte de en militärpatrull. Folkhetsarna arresterades och alla inklusive Avoni fördes till militärhögkvarteret för att förhöras. Efter förhöret rådde befälet Avoni att anmäla fanatikerna, så de kunde få sitt rättmätiga straff. Avoni vägrade och sade att han trodde det hela berodde på okunnighet, eftersom de inte hört hela hans budskap färdigt. Befälet föreslog då, att Avoni utan dröjsmål skulle presentera hela sitt budskap. Man tog fram te och bjöd runt, symbolen för gästfriheten, och Avoni läste Guds Ord och förklarade evangeliet. Efteråt uttryckte befälet sin uppskattning, men han var mycket förvånad över att detta var skälet till hela upploppet och så släpptes alla. Samma folkhop som nästan lynchat honom nyss förde nu tillbaka honom till byn och bjöd honom på mat, medan han fortsatte att dela evengeliet.

Han tillfrisknade på sjukhuset och kunde återvända till sin verkstad efter en månad. Men hans lungor var nu mycket sämre. Då han under sin nästa missionsresa gick utmed en landsväg blev han omkullkörd av en armélastbil. Soldaterna tog hand om honom och förde honom till sin förläggning. Översten besökte honom personligen varje dag och fascinerades av evangelistens liv och budskap. Då han såg Avonis gamla slitna kläder, gav översten honom sin bästa kostym. När Avoni blev starkare, bad han om tillåtelse att få tala till manskapet och dela ut sina evangeliedelar. Översten var glad över att under tre dagar få höra evangeliet förkunnas för sig och sina mannar.

Aldrig skulle han under normala omständigheter ens komma i närheten av dessa människor.

Efter dessa dagar tog militärerna farväl av honom, och han begav sig till sjukhuset. Han var uppfylld av glädje, och det var uppenbart att Herren gett honom denna glädje för att uppehålla honom på hans sista resa. Herren väntade på honom. Då natten kom och patienterna lagt sig kallade Herren hem Avoni. Dr Gardiner satt bredvid honom och kunde höra, hur han samlade sina sista krafter för att säga "Masih zendeh ast" (Kristus lever).

Eftersom missionärerna visste, att släkten snart skulle komma för att hämta kroppen samlades en liten grupp kring honom och man höll en enkel kristen begravningscermoni. En muslimsk sheikh visade sin vördnad genom att läsa ett ord från evangeliet: "Jesus sade jag är uppståndelsen och livet".

En halvtimme senare anlände släktingarna. Triumferande förklarade man, att man skulle ta kroppen till den heliga staden Qom. Där var gravplatserna så heliga, att Avoni åter skulle bli muslim, om han begravdes där. Men man ångrade sig och förde hem kroppen till byn, där Avoni begravdes enligt muslimsk sed. Givetvis påverkade detta inte Avoni. Han hade överlätit sig åt Jesus Kristus och var nu i himlen hos sin Herre och Mästare.

HewalName

5. Kurd i Sverige - undan förtryck och betryck?

...”Och ytterligare såg jag på alla de våldsgärningar som förövades under solen. Jag såg förtryckta fälla tårar och ingen fanns som tröstade dem, jag såg dem lida övervåld av sina förtryckares hand och ingen fanns som tröstade dem.” (Pred. 4:1)

Året är 1982 i Sverige. Hundratals kurder har sökt sig en fristad i Sverige undan tortyr och förföljelse. Vi citerar ur Uppsala Nya Tidning (UNT 820125):

— Tidigt i gryningen, innan det börjar ljusna förs vi av beväpnade vakter till toaletten. Huvudena ska vara nedböjda. Minsta rörelse resulterar i slag. Vår cell är packad med fångar, Alla ska hinna uträtta sina morgonbehov på en kvart. Ingen hinner egentligen bli färdig.

— Ytterligare en gång per dygn får vi göra ett likadant snabbbesök på toaletten. Uppkommer behov - många får diarréer - dessemellan får de uträttas i cellen. Den mäter tre gånger fyra meter, har cementgolv och saknar avlopp och någon som helst inredning. Stanken är närmast outhärdlig.

— Vi sitter där tätt intill varandra. Alla är vi kurder. Flera av oss är barn. Pojkar på 12-13 år. Temperaturen kan uppgå till 45-50 grader. En vattenranson på fem-sex liter per dag ska räcka till oss alla.

— Vi ska bara viska till varandra, hörs våra röster ut till vakterna bestraffas vi genast med slag. Vi har delat in oss i skift. En timme åt gången bereds oss lite mera plats så det går att sova en stund i en aning bekvämare ställning. Lite mänsklighet i en miljö där all mänsklig värdighet saknas.

— Varje morgon får vi lite soppa. Det är resterna av soldaternas mat. Vi får äta

den med händerna. Möjlighet att tvätta sig finns inte. Till lunch får vi lite ris.

— Läkarvård saknas. Om någon dör bärs liket ut, men överlämnas inte till de anhöriga .

— Då och då kallas någon till enskilt förhör. På vägen dit blir man slagen och knuffad. Förhöret sker med våld och under tortyr. Tortyr används tills fången bryter samman och erkänner det han anklagats för. Man uppmanas ange oppositionella.

— Tortyrmetoderna är djävulska. Naglar dras bort med elektriska specialverktyg. En del fångar utsätts för sexuella övergrepp. Fångarna förs ut i vinterkyla, överhålls med vatten som genast fryser till is och blir slagna. Man hotar hämta döttrar, systrar och hustrur till förhörslokalen för att misshandla och våldta dem. Band spelas upp där man hör hur släktingar torteras.

Sirhuan, kurd från Irak, berättar om förhållandena i den hemliga undersökningsenheten i Kirkuk i den kurdiska delen av Irak... Sirhuan har suttit där i åtta månader själv. Han släpptes och tog sig till den kurdiska gerillan i bergen. Han hjälptes ur landet och kom till Sverige... Sirhuans tår är krossade på ena foten, ett finger är sönderklämt, på benen och på kroppen finns många ärr efter tortyr.

— Åtta barn greps i en skola i Kirkuk sedan de skrivit ordet Kurdistan på tavlan. De barnen träffade jag själv i fängelset, berättar Sirhuan vidare...

”JAG TRODDE SVERIGE VAR ETT FRITT LAND”

Går man ut för att möta kurder i Sverige och ge dem evangelium, får man gång på gång höra berättelser som Sirhuans. Ansikten märkta av lidanden berättar om övervåld, tortyr förtryck, splittrade familjer. Vi fortsätter att citera. Denna gång ur ett öppet brev till Invandrarverkets chef Thord Palmlund från en ung kurd i Uppsala, som försöker få tillstånd för sin gamla mor, som är 79 år, att komma på besök till Sverige: (UNT 821004).

— ”Jag är kurd och kommer från Irak. Skall jag straffas för att jag kommer från Mellanöstern? Skall jag straffas för att jag är kurd, en flykting utan land? Så känns det när jag försöker få visum till min mamma, för att hon skall kunna hälsa på mig. Jag har försökt flera gånger, men det är bara nej. Sista gången jag fick nej hade invandrarverket bett om ett nytt brev, men ingenting hjälper. Jag har inte sett mamma på fyra år, jag fick aldrig säga adjö till henne innan jag lämnade Kurdistan. Jag har aldrig kunnat förklara för henne varför jag reste. Inte kan man skriva om sådant i ett brev då riskerar ju någon i min familj att hamna i fängelse. Mamma tror att hon skall dö snart och hon vill träffa mig innan. Invandrarverket tror att hon vill stanna i Sverige, om hon får visum. Hon har flera gifta barn i Irak. Hon bor i ett eget hus. Hon vill bara träffa mig och se, hur jag har det, för att hon skall bli lugn. Jag vill tala om för henne och visa att jag jobbar i betongindustri här, och kan försörja mig själv. Vi är många här i Uppsala som kommer från Suleymania, kanske 100. Ingen av oss har träffat en släkting det sista året som kommer därifrån. För några år sedan fick en kurdisk kompis till mig besök av sin mamma. Det var många som var glada då. Hon berättade hur det var där hemma. I höstas bombades vår stad. Vi har inte hört något därifrån. Vi vet inte om de våra lever fortfarande... Hur kan det vara så

grymt i Sverige, att man inte får träffa sin mamma, för att man är flykting här. Jag trodde Sverige var ett fritt land med mänskliga rättigheter.”

GÄSTFRIHET OCH LIDANDE

När man möter kurder i Sverige, är det framför allt två saker som frapperar en. För det första deras otroliga gästfrihet. Det har hänt många gånger, att vi stått framför en ”kurdisk dörr” och ringt på. Innan vi ens hunnit öppna munnen och presentera oss och säga, att vi är kristna som kommer från kyrkan och gärna vill träffa dem och samtala om Gud, har vi såsom främlingar i deras ögon blivit inbjudna till deras rum. Och först efter en längre eller kortare stunds gemenskap över ett glas te och frukt, har tiden varit mogen att presentera vårt ärende. Den föredömliga gästfriheten är en gåva till oss i Sverige, och vi har mycket att lära av dem i det avseendet. Det andra som slår en är det som citaten ovan så klart visar. Man kan inte träffa en kurd utan att också på ett gripande sätt få del av deras bakgrund och lidande. Hur många gånger har vi inte suttit i studentrum tillsammans med män, skilda från sina hustrur och barn och lyssnat till deras berättelser. Väggarna är prydda med foton från den kurdiska revolutionen, och av avrättade släktingar.

Få, om ens några, av dem får några svenska vänner än mindre kristna vänner. Några har mött svenska flickor som gett sig åt dem, trots att hustrun lever ensam i Kurdistan. Tragedi läggs till tragedi.

Kurdiska motståndsmän avrättas i iranska Kurdistan efter en summarisk rättegång i augusti 1979. Ett motiv som är vanligt på de kurdiska flyktingars väggar. Förstår vi varför många söker sig en fristad i Sverige?

Foto: Pressens bild.

INTERN ANGELÄGENHET ELLER EN KALLELSE TILL GUDSFOLK?

Vem gör något för kurderna? Den frågan har bränt inom oss de senaste åren ju mer vi mött dessa fina människor. Är det vänsterpartiet kommunisterna? Vpk blev det första parti som någonsin fört fram den kurdiska frågan i en motion i västeuropeisk riksdag(801213), trots ett över 50-årigt förtryck av kurderna. Är det FN? FN kan knappast intressera sig för kurdernas situation. Det räknas som en "intern angelägenhet" för de länder i vilka kurderna är bosatta. Röda korset kan inte göra något för t ex de fängslade kurderna i Irak vare sig det är män, kvinnor eller barn som sitter inne. Röda korsets befogenheter begränsar sig till krigsfångar, alltså fångar från ett annat land. Men Kurdistan räknas inte som något land eller nation. Det innebär att Röda korset inte kan hjälpa till att återförena kurdiska familjer, där hustru och barn befinner sig t ex i irakiskt fängelse och mannen är i Sverige.

Vad gör de kristna? Finns det något sätt för oss att stödja och hjälpa kurderna, även om vi inte tror på våldet som metod att lösa konflikter? "Jag såg dem lida övervåld av sina förtryckares hand och ingen fanns som tröstade dem..." (Pred. 4:1) "Och jag kom till de fångna i Tel-Abib, till dem som bodde vid strömmen Kebar, till den plats där de bodde. Och jag satt där ibland dem i sju dagar, försänkt i djup sorg". (Hes. 3:15) Efter dessa sju dagar fick Hesekiel ett ord från Herren till det fångna folket. Hur ska vi någonsin begära, att de ska lyssna till våra ord, om vi inte tar oss tid och sitter ner och lyssnar till dem? Jesus ägde Guds gestalt men avstod från allt då han blev en av oss. (Fil. 2:6-7.) I trettio år levde Jesus bland oss människor, innan han gick ut i direkt tjänst under Andens smörjelse. Paulus gjorde sig till allas slav fastän han var fri och oberoende av alla. Allt gjorde han för att åtminstone rädda några.

Där är hemligheten. Där är vår kallelse. Att bli en kurd för kurderna. Gråta med dem, lyssna på dem, sitta med dem, där de sitter för att kunna sätta oss in i deras situation. Framföra evangeliet om Jesus så det blir meningsfullt för dem. Bedja så att vi kan förmedla Guds rikes helande krafter in i sargade människohjärtan, in i politiskt laddade revolutionära situationer, in till människor som offrat allt för sitt folk. Jesus har alltid ett förmaningens ord till båda parter i en konflikt. Till förtryckare men också till den förtryckte. Inte samma ord, men han visar på sig själv som den enda vägen och det enda alternativet.

Kurderna har rätt till sitt språk, sin kultur, sina sånger, danser och kläder lika mycket som vi till det vi kallar svenskt och Sverige. Moraliskt kan vi stödja deras kamp, men inte med våldets vapen. Vi kan kämpa med kärlekens blanka vapen, som vinner fiender istället för att döda dem. Vår första kallelse är att ge dem evangelium.

Under 1982 fram till september har uppemot 600 asylsökande kurder passerat passpolisen på Arlanda. Och deras kommentar är att "det kommer att fortsätta på samma sätt så länge kriget mellan Iran och Irak varar". Det är mest unga ensamstående män mellan 20 och 30 år som kommer. Från Irak via något östland. Orsaken är att man är kurd och inte vill ställa upp i kriget för det land som berövar dem deras kurdiska frihet och behandlar dem som andra klassens medborgare. Man bosätter sig i Stockholm eller Uppsala. Vad som gör situationen än mer tragisk är att det verkar som om "människosmugglare" tjänat grova pengar på att "hjälpa" hit många av dessa kurder. Men nu är de

här. Och vad möter dem? — Svartskalle! Åk hem! Ni tar bara våra jobb, kvinnor och socialbidrag!! Här finns fri tillgång på sprit, pornografi, sexuell frihet, frihet från släktens och familjens vakande men också omsorgsfulla närvaro. Men här finns också Kristi Församling! Ljuset. Saltet. Kärleken. Lagen om sådd och skörd gäller även vad vi sår i de kurders liv som vi har ibland oss. Kan vi ge dem något bättre än vår tid, vår gemenskap, evangeliet? Vi har försökt belysa i detta häfte hur svårt det varit att effektivt nå kurderna i Kurdistan. Idag är de våra grannar, gäster eller vänner i vårt land, de går på våra gator. Vilken sådd faller i deras hjärtan? Vad tar de med sig hem?

SEYID I UPPSALA

Seyid (fingerat namn) är en ung kurd från östra Turkiet. Vi träffade honom då han varit i Uppsala elva månader. Nu är han arton år gammal och han berättar för oss:

— När jag varit i Sverige ungefär fyra månader så kunde jag inte så bra svenska. Min lärare sa åt mig att ta kontakt med svenskarna så jag kunde praktisera och tala svenska. Då skulle det gå lättare att lära språket, Jag försökte. Men det gick dåligt. Min lärare sa då att jag kunde ringa på en dörr i min korridor för att få kontakt med en svensk. På kvällen kom jag hem från skolan. Klockan var ungefär åtta och jag knackade på en dörr. En kille öppnade dörren och när han såg mig sa han "Tror du jag är en flicka?" Jag blev lite arg och sa till honom "Varför skulle jag tro det? Jag har lärt mig lite svenska nu och vill öva med en svensk. Därför knackade jag på din dörr." "Du kan kontakta en flicka istället" sa han "därför du är så ung och det finns så många flickor i Sverige som du kan kontakta." Men jag vill inte gifta mig eller något sån't. Jag vill bara lära mig svenska,

— Sen knackade jag på en annan dörr. Då öppnade en flicka. Hon hade druckit lite tror jag. Hon sa till mig att jag kunde komma in för hon hade ingenting för sig ändå. Inne hos henne stod många vin- och spritflaskor. Hon ville jag skulle dricka med henne. Men jag sa att "jag kom till dig bara för språket. Jag vill lära svenska av dig."

— En annan gång frågade jag en gammal man på gatan om samma sak. Han svarade mig. "Du är ung. Det finns så många ungdomar i Sverige. Du kan fråga dom."

— Jag frågade också en gammal kvinna. Hon var kanske 40-50 år. "Kan jag få bo hos er i din familj? Jag kan betala maten och så kan jag lära mig svenska på kort tid." Men hon sa också till mig att kontakta en flicka och bo ihop med henne. Men det vill jag inte.

— Jag fortsatte och knackade på en dörr till. Det var hos en flicka och hon hade många kompisar. Jag har nu träffat hennes kompisar. Jag tycker det är jättekul. Flickan Seyid träffade var kristen. Hon var förståndig nog att genast från början introducera sina kamrater från kyrkan, särskilt pojkarna, för Seyid.

Idag är de flesta av Seyids vänner kristna. Han har en bred kontaktyta och har lärt sig svenska snabbt. Seyid är inte kristen. Han tillhör den gren av islam som kallas alawen. Men det är inget hinder för gemenskap. Tvärtom upplever Seyid att han har mer gemensamt med sina kristna vänner än med övriga svenskar.

Och att det är lättare att ha kontakt med dem.

Seyid är kurd och han vill tillbaka till sitt land. — En kurd glömmer inte sitt land. Han måste alltid kämpa för sin frihet, säger han. Seyid är beredd att återvända för att strida för kurderna när den dagen kommer. Och tiden i Sverige använder han till att förbereda sig och sina landsmän för detta. Han säljer böcker och band med kurdisk musik och sätter upp affischer för att informera. Han är ung, och tiden i Sverige formar honom fortfarande. Liksom den formar alla kurder från olika delar av Kurdistan, som lever inom Sveriges gränser idag.

PESH MERGA — ATT GE SITT LIV

I Irak kallas en kurdisk gerillasoldat pesh merga. Det betyder ungefär "en som är beredd att ge sitt liv" eller "en som möter döden". Nästan varje familj oberoende av om man är fattig eller rik, utbildad eller analfabet har någon som är pesh merga. Om han överlever och kommer hem efter sin "period" med gerillan i bergen intar någon annan i familjen hans plats. På så sätt är hela folket med och deltar i kampen. Är någon svensk beredd att bli en "pesh merga" och ge sitt liv för kurderna? Eller kan vi kristna komma dithän att varje familj har någon medlem ute i heltidstjänst för Herren med livet som insats. Och där några gick till kurderna? Även om det blir ett självständigt Kurdistan, så räcker inte det. I Sverige har vi allt som kurderna kämpar för idag. Men här råder dekadans och moraliskt förfall, där den privata egoismen och konsumtionen står i centrum. Kurderna behöver Jesus för att inte de också ska komma i samma återvändsgränd som vi gjort.

Att ge sitt liv betyder i Sverige inte det samma som att vara beredd att dö, inte än så länge. Men det kan betyda att vara beredd på och aktivt sträva efter personlig kontakt med kurder i Sverige. Att dela deras liv. Att dela vårt liv, vår tro och vårt hopp med dem.

6. Kort om kurderna

FOLKMÄNGD

Nedanstående beräkningar av Kurdistans folkmängd ger en uppfattning om hur svårt det är att alls genomföra en meningsfull folkräkning. Till dessa siffror kan också fogas följande uppskattning av antalet utvandrade kurder: Västtyskland 200.000, Libanon 70-150.000, Kuwait 147.000

	Turkiet	Iran	Irak	Syrien	USSR	Totalt
(1)	4.500	1.500	500	500	250	7.250
(2)	2.500	1.800	900	300	-	5.500
(3)	4.900	3.300	1.550	250	160	10.160
(4)	6.600	4.250	2.000	500	150	13.500
(5)	5.000	3.000	2.500	500	100	11.100
(6)	3.200	1.800	1.550	320	80	6.950
(7)	7.000	4.000	2.500	500	100	14.100
(8)	12.400	6.500	3.900	1.100	300	24.200

Kurdernas folkmängd i tusental enligt (1) B. Nikitine, *Les Kurdes* 1956. (2) S. I. Brouk, *L'ethnografie*, 1958. (3) A. Ghassemlou, *Kurdistan* 1965. (4) I. C. Vanby, *Le Kurdistan irakien* 1970. (5) R. Lamborn, *Världspolitikens dagsfrågor* nr. 5 1970. (6) C. J. Edmonds, *Kurdish nationalism*, in *Journal Cont. Hist* vi/I 1971. (7) M. Baksi, *Den Kurdiska frågan*, 1974. (8) P. Johnstone, WEC Intern. Research Office, UK, 1982.

KULTUR

Den kurdiska kulturen präglas av det faktum att Kurdistans viktigaste näringar alltid varit jordbruk och boskapsskötsel. Bland ett folk som fortfarande till övervägande del är analfabeter spelar naturligtvis den muntliga traditionen större roll än det skrivna ordet. Ordspråk, berättande folksånger och folksagor utgör en väsentlig del av kurdernas verklighet. Deras särpräglade dräkter, den medryckande musiken och folkdanserna är bara några bland många påminnelser om att de representerar en egen kultur, utan vilken världen vore mycket fattigare. I avsnittet om kurdernas historia skymtar en del information om litteratur genom århundradena fram. Adresser i slutet av det här häftet visar, var du kan få mer information om kurdisk kultur. Vi har också förmånen att i Sverige ha flera kurdiska författare i landsflykt. En kurdisk läsebok för första skolåret har också producerats här (med latinska bokstäver, avsedd för turkiska Kurdistan).

SPRÅK

I likhet med sina förfäder, mederna, talar kurderna ett indoeuropeiskt språk från den iranska språkfamiljen. Som exempelvis nypersiskan (officiellt språk från Iran) har kurdiskan bevarat sin grammatiska egenart men lånat en mängd ord från arabiskan.

Delningen av Kurdistan har fått till följd, att språket utvecklats i olika riktningar. Som ofta hos icke läskunniga bergsfolk uppvisar talspråket stora variationer till och med från by till by, men man kan urskilja två huvudriktningar: **kurmanji** som talas av Turkiets, Sovjetunionens och Syriens kurder samt av en del av Irans och Iraks kurdiska befolkning; **sorani** som är förhärskande i södra Kurdistan, huvudsakligen Irak.

Kurmanji och sorani är de enda skrivna dialekterna, men vissa språkforskare räknar med 10-12 dialekter nog särpräglade för att betraktas som egna språk. En komplicerande faktor är naturligtvis, att tre olika alfabet är aktuella. Det arabiska i Syrien, Irak och Iran, det latinska i Turkiet och det cyrilliska i Sovjetunionen. Det sistnämnda landet är det enda, där kurdiska tidningar utges regelbundet. Ett begränsat antal böcker trycks också varje år, och man har nått långt inom kurdisk språkforskning.

BIBELÖVERSÄTTNINGAR

Ett antal ärliga försök till översättningar har gjorts under de senaste hundra åren - ofta under svåra upppoffringar. Det har oftast rört sig om enstaka böcker ur Bibeln. L. O. Fossums översättning av Nya Testamenten i början på 1900-talet är enda undantaget. Sammanfattningsvis kan man konstatera, att Johannes-evangeliet på en iransk-kurdisk dialekt för ögonblicket verkar vara det enda tillgängliga och fortfarande läsliga materialet ur Guds Ord. Naturligtvis finns det inte i Irak utan bara i begränsad omfattning i västerlandet.

Ännu väntar kanske tio kurdiska dialekter på att få någon del av Bibeln på sitt modersmål. Ansvaret vilar tungt på Guds församling.

KÄLLOR

- Jensen, C.C.A.: God through the shadows (History of the Lutheran Orient Mission Society, 1950.)
People Without A Country:ed. Gerard Chaliand (London 1980)
Rasooli, Jay: Dr Sa'eed of Iran (Grand Rapids 1957)
The Encyclopaedia of Islam, New Edition 1981
The Kurds - Report No 23 Minority Rights Group, 4th rev.edition (London 1981)
Wallström, Tord: Bergen är våra enda vänner (Stockholm 1975)
Zaza, Noureddine: Ma vie de Kurde ou le cri du peuple kurde (Lausanne 1982)
WEC International Research Office, P. Johnstone, (UK, 1982)
Karta och bilder, där inte annat angivits, har villigt ställts till vårt förfogande av Broder Henrys Centre of Information and Orientation on the Moslem World, Bollebygd.

YTTERLIGARE INTRESSANT LÄSNING OM KURDERNA

- Afra, Hassan: The Kurds, Oxford University Press (London 1966)
Baksi, Mahmud: Den kurdiska frågan i Turkiet (Oktober 1974)
Claesson, Elin - Baksi, Mahmud: Kurdistan - om förtryck och befrielsekamp (Arbetarkultur 1979)
Eagleton Jr, William: The Kurdish Republic of 1946 (London 1975)
I.S.K.'s Kurdish Bibliography No. 1 (eds Silvio Van Rooy/Kees Tamboeri, International Society Kurdistan. Amsterdam 1968)
Innehåller uppgifter om de flesta publikationer angående kurderna.
Schmidt, D. Adams: Journey among brave men (Boston 1964)

ADRESSER

För ytterligare information om kristet arbete bland kurderna skriv till:

Kurderna det glömda folket

OM Box 93

333 00 Smålandsstenar

Vi är också tacksamma för ev. kommentarer och rättelser.

För mer information om kurdernas kultur skriv till:

Kurdiska riksförbundet

Tunnelgatan 14 (3tr)

111 37 Stockholm

Kurdiska Kulturföreningen

Box 4321

400 40 Göteborg

HewalName

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord.....	3
Inledning	5
1. Dr Sa'id, Kurdistan 1863-1935.....	7
2. Kurdistan - historia och nutid Med en historisk/politisk översikt.....	11
3. Religion bland kurder	23
4. Kristet vittnesbörd bland kurder i modern tid.....	29
5. Kurd i Sverige - undan förtryck och betryck?.....	37
6. Kort om kurder: Folkmängd, kultur, språk, bibelöversättningar.	43
Källor, lästips, adresser	45

HewalName

... För oss svenskar torde kurdernas historia och öde vara i stort sett okänt. Men nu finns det många kurdiska flyktingar i vårt land.

Nu har vi ingen ursäkt längre för att inte lära känna dem...

Vill vi möta dem? Vill vi lyssna på dem? Vill vi dela deras bördor?

Och framförallt, vill vi dela Evangeliet om Jesus Kristus med dem?

..ur Agne Nordlanders förord

